

Wiktoria Rutkowska

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego

w Bydgoszczy

ORCID: 0009-0009-1280-0690

Przekonania młodzieży akademickiej na temat współczesnych modeli rodziny oraz ich własnej przyszłości

Rodzina jest jedną z najistotniejszych grup społecznych występujących w społeczeństwie. Obecnie możemy zaobserwować wiele zmian, które zachodzą w tradycyjnym modelu rodziny. Współcześnie występuje coraz więcej rodzin niepełnych oraz związków homoseksualnych, a rodziny pełne często różnią się od tradycyjnego modelu rodziny. W niniejszym artykule zaprezentowano wyniki badań dotyczące współczesnych modeli rodziny oraz planów na przyszłość rodzinną studentów. Badanie miało na celu odpowiedzieć na pytanie: Jakie są opinie studentów na temat współczesnych modeli rodziny oraz własnej przyszłości? Uzyskane wyniki pokazują, że studenci widzą swoją przyszłość podobnie do tradycyjnego modelu rodziny. Występuje też bardzo wysoka tolerancja wobec związków homoseksualnych. Można zaobserwować także mniejsze znaczenie zawierania małżeństw. Aż 70% badanych uważa, że zawarcie małżeństwa nie jest koniecznym do założenia rodziny.

Słowa kluczowe: pedagogika, rodzina, modele rodziny, studenci, współczesny model rodziny

Academic youth's beliefs about contemporary family models and their own future

Family is one of the most important social groups found in society. Nowadays we can observe many changes which are taking place in traditional family model. Currently, there are more and more incomplete families and homosexual relationships and complete families often differ from traditional family model. This article presents the results of research on contemporary family models and students' plans for their family future. The study was designed to answer the question: What are the students' opinions about contemporary family models and their own future? The results show that students see their future similarly to the traditional family model. There is also a very high tolerance towards homosexual relationships. We can

also observe a lower importance of getting married. 70% of respondents believe that getting married is not necessary to start a family.

Keywords: pedagogy, family, family models, students, contemporary family model

Wstęp

Rodzina pełni istotną funkcję w życiu każdego człowieka. Jest ona pewnego rodzaju azylem od wszelkich trudności i problemów na szczeblach życia zawodowego. Rodzina daje poczucie bezpieczeństwa oraz jest pierwszą grupą społeczną, do której przynależy każdy człowiek. We współczesnym świecie zachodzi wiele zmian w licznych obszarach ludzkiej egzystencji. Zmiany te mają również miejsce w rodzinie. Coraz częściej możemy spotkać się z modelami rodzin, które różnią się od tradycyjnego modelu rodziny. W społeczeństwie występuje znacznie więcej rodzin niepełnych oraz związków partnerskich lub homoseksualnych. Obecne pokolenie młodych ludzi cechuje się dużo większą tolerancją względem różnego rodzaju związków oraz modeli rodziny. Istotne jest, aby mimo zachodzących zmian zarówno w rodzinie, jak i społeczeństwie, młodzi ludzie pamiętali o znaczeniu rodziny i dążyli do stworzenia własnej, która będzie umożliwiała im szczęśliwe życie.

Rodzina – terminologia oraz funkcje rodziny

Rodzina stanowi pierwsze środowisko życia dla małych dzieci i jest ona miejscem, które przygotowuje dziecko do wejścia w inne grupy społeczne. W literaturze można znaleźć wiele definicji rodziny. Stanisław Kawula, Józefa Brągiel i Andrzej Janke (2009, s. 13) podkreślali, że:

odpowiednia definicja powinna zawierać wszystkie formy życia rodzinnego, charakterystyczne dla społeczeństw różnych kultur, okresów historycznych i ustrojów. Definicja powinna też obejmować wszystkie typy rodzin: powstałe w wyniku wymiany pierwotnych partnerów w małżeństwie na nowych, małżeństwa z dziećmi adoptowanymi czy tzw. rodziny zastępcze, rodziny grupowe, zrekonstruowane etc.

Wincenty Okoń (2001, s. 337) rodzinę określa jako „małą grupę społeczną, składającą się z rodziców i ich dzieci i krewnych; rodziców łączy więź małżeńska,

rodziców z dziećmi więź rodzicielska, stanowiąca podstawę wychowania rodzinnego, jak również więź formalna określająca obowiązki rodziców i dzieci względem siebie”.

Jedną z najistotniejszych funkcji, jakie pełni rodzina, jest wychowanie. Dzięki odpowiedniemu wychowaniu dziecko może wkraczać w życie prawidłowo przygotowane do funkcjonowania w społeczeństwie. Józefa Brągiel (1994, cyt. za: Bereźnicka, 2014, s. 14) w swojej definicji podkreśla również istotę wychowania w rodzinie, zauważając, że rodzina to „podstawowe, naturalne i pierwotne środowisko, w którym dziecko rozwija się i wychowuje, mające ogromny wpływ na kształtowanie osobowości dziecka, rozwój jego zdolności i umiejętności osiągnięcia sukcesu”.

Z kolei Franciszek Adamski (2002, s. 29), wskazując na istotne cechy rodziny, zaznacza, iż rodzina

stanowi duchowe zjednoczenie szczupłego grona osób, skupionych we wspólnym ognisku domowym aktami wzajemnej pomocy i opieki, oparte na wierze w prawdziwą lub domniemaną łączność biologiczną, tradycję rodzinną i społeczną. Grupę rodzinną wyróżnia spośród innych grup współwystępowanie następujących cech: wspólne zamieszkanie członków, wspólne nazwisko, wspólna własność, ciągłość biologiczna oraz wspólna kultura duchowa.

Wielość definicji słowa *rodzina* wskazuje na to, że jest to grupa społeczna, którą ciężko zdefiniować w sposób jednoznaczny. Każdy może mieć nieco inne przekonanie dotyczące rodziny. Oprócz tego, iż można ją rozumieć w wieloraki sposób, to pełni ona również wiele funkcji. Funkcje rodziny to „cele, do których zmierza życie i działalność rodziny oraz zadania, jakie pełni rodzina na rzecz swych członków: zaspakajające ich potrzeby, ale także i potrzeby społeczeństwa oczekującego od rodziny dobrze przygotowanych i bezkonfliktowo włączających się w życie społeczne obywateli” (Adamski, cyt. za: Błasiak, 2010, s. 75). Do najistotniejszych funkcji rodziny należy zaliczyć:

- funkcję prokreacyjną – utrzymanie ciągłości ludzkiego gatunku,
- funkcję socjalizacyjną – przygotowanie jednostki do życia w społeczeństwie,
- funkcję ekonomiczną – zapewnienie członkom rodziny odpowiednich warunków życia (Szczepański, 1970, cyt. za: Krzesińska-Żach, 2007, s. 26).

Ponadto za niezmiernie istotną uznaje się funkcję wychowawczą, która obejmuje takie aspekty, jak: podmiotowość członków rodziny, tworzenie warunków do autokreacji, doświadczanie siebie i świata, osiągnięcie dóbr osobistych i wspólnych. W rodzinie zachowania poszczególnych członków są traktowane przez dzieci jako pewien wzór. Naśladownictwo jest sposobem nauki postępowania

w różnych sytuacjach. Rodzina powinna zapewniać człowiekowi prawo do szacunku oraz pokazywania prawdziwego „Ja”. Osoby należące do rodziny powinny dążyć do współdziałania oraz przeżywania ważnych momentów razem z innymi jej członkami. Rodzice to pierwsi wychowankowie dzieci. Ważne jest, aby rodzina zapoznawała swoich domowników ze społecznie akceptowanymi normami i zasadami, uczyła tolerancji oraz rozumienia innych osób. Istotne jest, aby wprowadzać dzieci w świat kultury, wspólnie poznawać świat i pokazywać to, co najpiękniejsze, najbardziej wartościowe. Pozyskanie takich wartości pozytywnie wpłynie na rozwój osób na innych płaszczyznach (Badora i in., 2001, s. 39).

Typy rodzin

We współczesnym rozwijającym się świecie możemy spotkać się z różnymi typami rodzin. Tak, jak nie ma dwóch identycznych osób, tak samo ciężko jest spotkać rodziny, które funkcjonowałyby w identyczny sposób. Niemożliwe jest wskazanie idealnego modelu rodziny. Typ rodziny zależy w dużej mierze od tego, jak funkcjonują osoby, które do danej rodziny należą. Możemy wyróżnić następujące typy rodzin:

- rodzina pełna – tradycyjna rodzina z obojgiem rodziców żyjących wspólnie,
- rodzina niepełna – w tej rodzinie matka jest niezamężna z dzieckiem,
- rodzina zdekompletowana – na skutek śmierci jednego z rodziców,
- rodzina rozbita – rodzina opuszczona przez jednego z rodziców, matkę lub ojca,
- rodzina zrekonstruowana – w skład takiej rodziny wchodzi ojczym lub macocha. Może to być też adoptowane dziecko (Han-Ilgiewicz, 1995, cyt. za: Wałęcka-Matyja, 2009, s. 33).

Kolejną istotną klasyfikacją jest typologia Teresy Olearczyk (2008, s. 23–24), w której rodziny zostały podzielone ze względu na więzi społeczne:

- rodzina normalna – opiera się na więzi biologicznej lub adopcji, występuje w niej pełny skład osobowy,
- rodzina niepełna – na skutek trwałej nieobecności jednego z rodziców,
- rodzina zreorganizowana – poprzez zawarcie ponownego małżeństwa. W takich rodzinach członkowie często przechodzą jeszcze problemy związane z poprzednim małżeństwem, a już muszą zmagać się z przystosowaniem do nowej sytuacji rodzinnej,
- rodzina zdeorganizowana – panują w niej relacje konfliktotwórcze. Stosunki między rodzicami a dziećmi mają często charakter antagonistyczny lub agresywny,

- rodzina zdemoralizowana – rodzina będąca w konfliktach z prawem. Występują tu relacje konfliktotwórcze wewnątrz rodziny. Rodziny te często powiązane są z problemem alkoholowym czy też przestępczością rodziców,
- rodzina zastępcza – opiera się na więziach współżycia oraz funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Obecne szybkie tempo życia, stale zmieniające się zasady i tendencje w nim panujące powodują, że zmiany zachodzą także w rodzinach. Ciągły bieg, długie godziny pracy oraz znaczna ilość obowiązków poza domem sprawiają, że rodzina i obowiązki rodzinne odchodzą na drugi plan. Współczesny świat skłania nas do zmian na różnych płaszczyznach. Dotyczą one także rodziny. Rodziny, które występują współcześnie, znacznie różnią się od tradycyjnego modelu rodziny. Zasadne jest powiedzenie, że współczesna rodzina

znajduje się pod naporem wielu czynników zewnętrznych, które wpływają na jej gwałtowne, wielorakie przemiany. Jedne z nich wywierają wpływ pozytywny i polepszają jej warunki życia (postęp techniczny, osiągnięcia medycyny), inne zaś powodują dezintegracje i dezorganizacje; naruszają podstawowe normy rodzinne regulujące funkcjonowanie rodziny i jej członków w samej rodzinie i poza nią (Pikuła, 2010, s. 48).

W dzisiejszych czasach widoczna jest znacznie mniejsza liczba zawieranych małżeństw. Coraz częściej dzieci przychodzą na świat w związkach pozamałżeńskich. Model rodziny 2+2, który uważany był za tradycyjny, zostaje zastąpiony przez model rodziny 2+1. Zawieranie związków małżeńskich również zaczyna pełnić coraz mniejszą rolę podczas tworzenia własnej rodziny. Współczesne pokolenie młodych ludzi coraz częściej decyduje się na życie w kohabitacji lub konkubinacie. Jedną z głównych przyczyn takiego podejścia mogą być względy ekonomiczne (koszt wyprawienia wesela). Do tego typu zmian przyczyniać się może także wiek partnerów (często posiadają potomstwo w młodym wieku), zmniejszona presja rodziny na sformalizowanie związku czy też większa akceptacja form aktywności w związkach pozamałżeńskich, które były wcześniej rezerwowane tylko dla par małżeńskich. Rozwody i separacje w związkach są również coraz częściej spotykane. W rodzinach tradycyjnych występowało znacznie większe przywiązanie do trwałości małżeństwa, niż ma to miejsce we współczesnych rodzinach. Dorośli często nawet po krótkim czasie trwania małżeństwa decydują się na zakończenie związku z drugą osobą (Bereźnicka, 2014, s. 86–87).

We współczesnym modelu rodziny zmienia się także rola kobiet. W modelu tym znacznie mniejsza jest dominacja mężczyzny. Często także to właśnie kobieta zaczyna odgrywać ważniejszą rolę niż mężczyzna. Istotne też staje się powie-

dzenie, które mówi, że „mężczyzna jest głową rodziny, lecz kobieta – szyją, która tą głową kręci”. Obecna sytuacja na świecie zmusiła też znaczącą część kobiet do podjęcia pracy zarobkowej. W niewielu domach kobieta zajmuje się tylko obowiązkami domowymi. Przyczyną takich zmian mogły stać się w znacznym stopniu zmiany na rynku pracy, sytuacja ekonomiczna rodzin oraz wszelkie działania ruchu feministycznego (Wicińska, 2016, s. 83–86).

Metoda badawcza

Próba badawcza

Próba badawcza liczyła 100 osób, które w trakcie prowadzenia badań sondażowych były studentami polskich uczelni wyższych. Większość badanych stanowiły kobiety (77%) oraz mieszkańcy miasta (57%).

Pomiar

Badania przeprowadzono za pomocą metody sondażu diagnostycznego. Wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety, który udostępniono elektronicznie. Był on przeprowadzony w formie zdalnej. Kwestionariusz ankiety składał się z pytań zamkniętych jednokrotnego oraz wielokrotnego wyboru. Udział w badaniu był dobrowolny. Każdy ze studentów biorących udział w badaniu został poinformowany o jego celach. Każdy respondent miał prawo do rezygnacji w dowolnym ich momencie, a także został zapewniony o ich anonimowości. Badania odbyły się w kwietniu 2022 roku. Kwestionariusz ankiety został przygotowany w Google Forms.

Cel badań

Celem poznawczym przeprowadzonych badań było poznanie przekonań studentów na temat współczesnych modeli rodziny oraz ich własnej przyszłości rodzinnej.

Problem badawczy

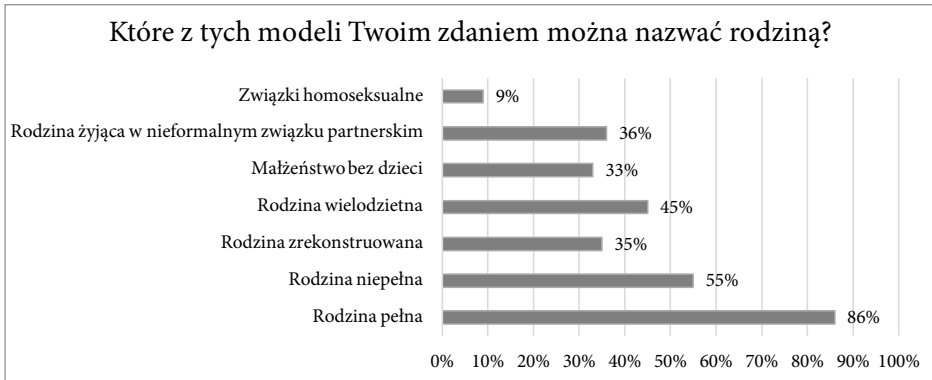
Badania miały przynieść odpowiedź na pytanie o to, jakie przekonania na temat współczesnych modeli rodziny posiada młodzież akademicka oraz jakie ma pla-

ny dotyczące własnej rodziny. W tym celu postawiono następujący problem badawczy: Jakie są opinie studentów na temat współczesnych modeli rodziny oraz własnej przyszłości?

Wyniki badań

Po wykonaniu badania i uzyskaniu wyników przeprowadzono ich analizę. Dokonano jej na podstawie odsetka badanych grup. Analiza dotyczyła również odsetka badanych grup względem płci i miejsca zamieszkania.

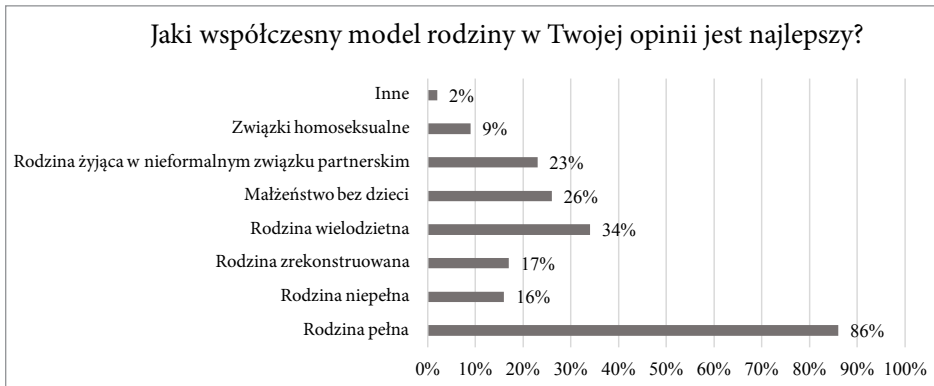
Analiza wyników badań (rys. 1) pokazuje, że współczesna młodzież akademicka za rodzinę najczęściej uważa: rodzinę pełną (86%), rodzinę niepełną (55%) oraz rodzinę wielodzietną (45%). Tylko 9% respondentów wskazuje na związki homoseksualne, a 33% badanych zaznacza rodzinę bez dzieci.

Rysunek 1. Modele, które można nazwać rodziną

Źródło: badania własne.

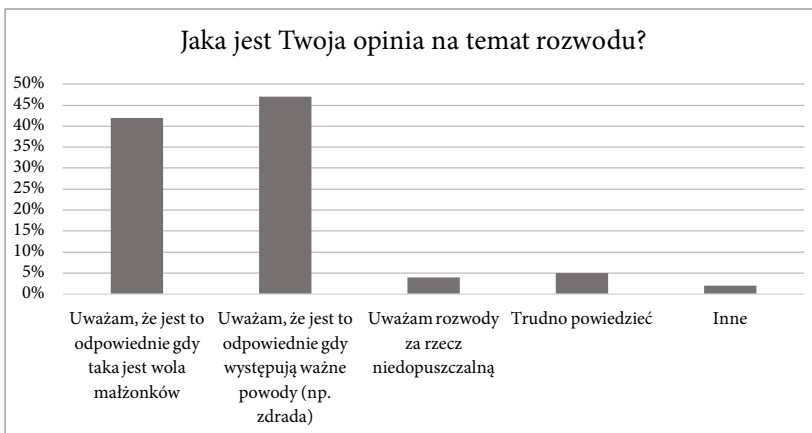
Z zaprezentowanych na rysunku 2 danych wynika, że w opinii młodzieży akademickiej biorącej udział w badaniu najlepszym współczesnym modelem rodziny jest nadal rodzina pełna, co wskazuje na to, iż znaczna większość osób uznaje tradycyjny model rodziny za najbardziej właściwy. Najmniejszy odsetek badanych za najlepszy model rodziny uważa związki homoseksualne (9%). W odpowiedzi *inne* wskazano, iż wszystkie modele są tak samo wartościowe.

Rysunek 2. Najlepszy współczesny model rodziny w opinii respondentów

Źródło: badania własne.

Okazuje się, że większość studentów akceptuje występowanie rozwodów (rys. 3). Tylko 4% respondentów uznaje rozwód za rzecz niedopuszczalną, natomiast 5% zaznaczyło odpowiedź *trudno powiedzieć*. Odpowiedź *inne* wybrało 2% badanych. Podano tutaj, iż rozwód powinien mieć indywidualny wymiar oraz respondent nie popiera rozwodu, chyba że jest on jedyną opcją.

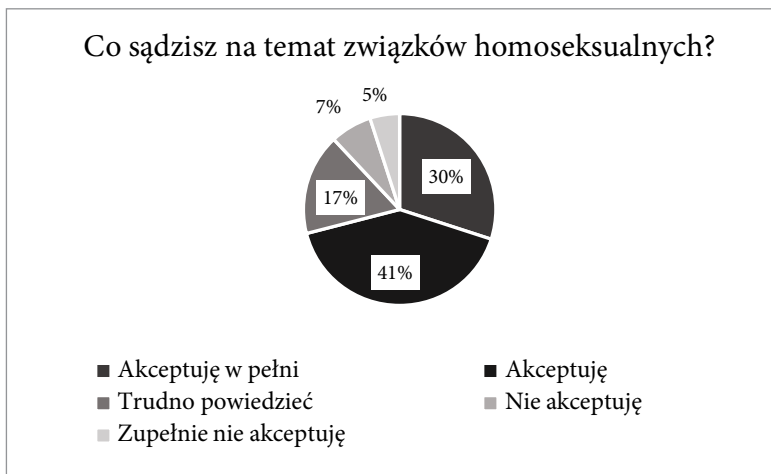
Rysunek 3. Stosunek respondentów do rozwodu

Źródło: badania własne.

Dzięki analizie wyników można stwierdzić, że współczesna młodzież akademicka jest tolerancyjna (rys. 4). Aż 71% osób biorących udział w badaniu akceptuje związki homoseksualne, a tylko 12% respondentów stanowczo ich nie akceptuje.

Sytuacja wygląda nieco inaczej w momencie posiadania dzieci w związkach homoseksualnych. W tym przypadku odpowiedzi były bardzo zróżnicowane. 37% badanych akceptuje wychowywanie dzieci w związkach homoseksualnych, a sytuacja ta nie jest akceptowana przez 41% badanych. 22% respondentów trudno było wyrazić opinie na ten temat.

Dokonano także analizy na podstawie porównania odsetka badanych grup względem miejsca zamieszkania. Podczas analizy wyników przyjęto, że liczba osób mieszkających na wsi 43 – to 100% i liczba osób mieszkających w mieście – 57 – to 100%. Analiza ta ukazuje, że nieco więcej (75,4%) mieszkańców miast niż mieszkańców wsi (67,7%) akceptuje związki homoseksualne lub w pełni je akceptuje. Problem z określeniem swojego stosunku do związków homoseksualnych miało 23,3% mieszkańców wsi, a tylko 12,3% mieszkańców miast. Nieco więcej mieszkańców wsi (9,3%) niż miasta (5,3%) nie akceptuje związków homoseksualnych. Natomiast nieco więcej mieszkańców miast (7%) zupełnie nie akceptuje związków homoseksualnych niż mieszkańców wsi (2,3%). Można przypuszczać, że mieszkańcy miasta mogą cechować się nieco większą tolerancją względem związków homoseksualnych niż mieszkańcy terenów wiejskich.

Rysunek 4. Stosunek respondentów do związków homoseksualnych

Źródło: badania własne.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że życie w nieformalnych związkach partnerskich oraz posiadanie dzieci przez osoby żyjące w takich związkach jest powszechnie akceptowane przez współczesną młodzież akademicką. Aż 89% akceptuje związki partnerskie, a tylko 4% jest im przeciwnie. Pozostałe osoby nie były w stanie określić jednoznacznej odpowiedzi w tej kwestii.

Wyniki uzyskane w badaniu pokazują, że do głównych motywów, dla których młodzi ludzie decydują się na życie w nieformalnych związkach partnerskich, należą: poczucie większej swobody i niezależności (69%) oraz brak chęci angażowania się na stałe (45%). 38% badanych uważa, że powodem tego mogą być także zbyt niskie środki finansowe na organizację wesela, a 30% respondentów uważa, że powodem jest nastawienie na indywidualny rozwój. Tylko 29% wskazało brak poczucia odpowiedzialności, a 27% – strach przed ewentualnych rozwodem. Odpowiedź *inne* została wskazana przez 3% badanych. Respondenci podali tutaj brak potrzeby zawarcia małżeństwa oraz przeszłość związku.

Posiadanie dzieci w nieformalnych związkach partnerskich jest również akceptowane przez znaczną większość badanych (91%).

Mimo że większość respondentów akceptuje nieformalne związki partnerskie, to nadal znaczna część z nich chciałaby w swoim przyszłym życiu zawrzeć formalny związek małżeński (rys 5). Tylko 9% respondentów deklaruje, iż w przyszłości nie chce zawierać związku małżeńskiego.

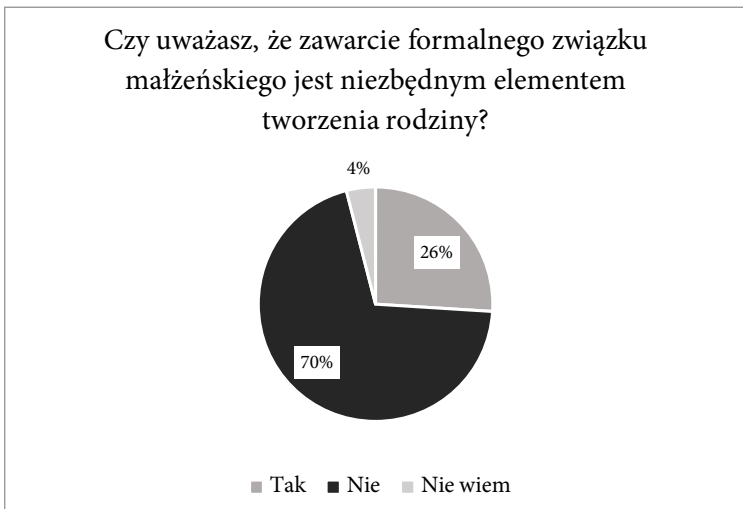
W analizie chęci zawarcia związku małżeńskiego względem płci przyjęto, że liczba kobiet – 77 – jest równa 100%, a liczba mężczyzn – 23 – to także 100%. Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że więcej kobiet (76,6%) niż mężczyzn (56,5%) chciałoby zawrzeć związek małżeński. Liczba osób, które nie chcą zawrzeć związku małżeńskiego, jest zbliżona. Natomiast więcej mężczyzn (34,8%) niż kobiet (14,3%) jest niezdecydowanych, czy chce zawrzeć związek małżeński w przyszłości.

W analizie chęci zawarcia związku małżeńskiego względem miejsca zamieszkania przyjęto, że liczba osób mieszkających na wsi (43 osoby) jest równa 100% oraz liczba osób mieszkających w mieście (57) to 100%. Wyniki wskazują, iż różnice między chęcią zawarcia związku małżeńskiego przez osoby mieszkające na wsi oraz w mieście są niewielkie. Większa grupa osób mieszkających na wsi (76,7%) zadeklarowała chęć zawarcia związku małżeńskiego niż osób mieszkających w mieście (68,5%). Brak chęci zawarcia małżeństwa zadeklarowała tylko jedna osoba mieszkająca na wsi, a z miasta aż 8 osób. Odpowiedź *nie wiem* wybrało 9 mieszkańców wsi oraz 10 mieszkańców miasta.

Rysunek 5. Deklaracje respondentów na temat chęci zawarcia związku małżeńskiego
Źródło: badania własne.

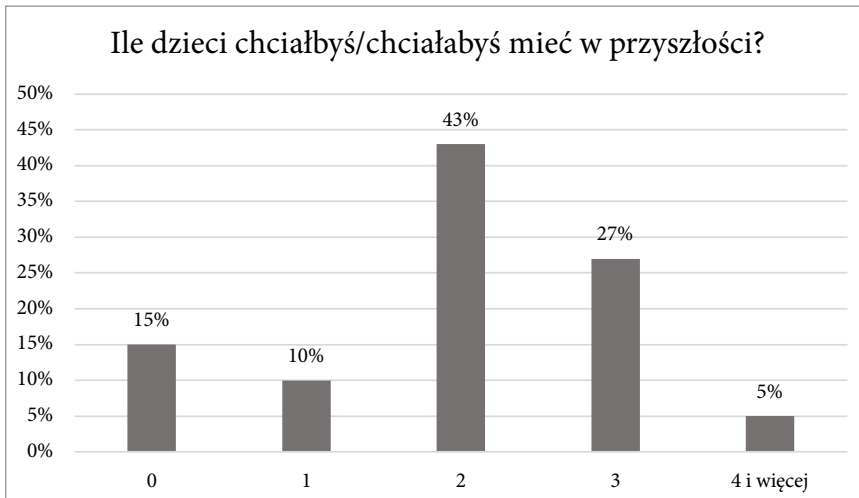
Chociaż większość badanych chciałaby zawrzeć związek małżeński, to równocześnie większość (70%) respondentów uważa, że nie jest to niezbędny element tworzenia rodziny (rys 6). Tylko 26% deklaruje, iż małżeństwo jest niezbędne przy tworzeniu rodziny. Określonego zdania w tej kwestii nie ma 4% badanych.

Rysunek 6. Zawarcie związku małżeńskiego jako niezbędny element tworzenia rodziny w opinii studentów
Źródło: badania własne.

Okazuje się, że większość badanych posiada tradycyjne podejście w kwestii liczby potomstwa, które zamierza posiadać w przyszłości (rys. 7). Prawie połowa badanych (43%) deklaruje, iż chciałaby mieć dwoje dzieci w przyszłości. 27% respondentów zadeklarowało, że chciałoby mieć troje dzieci. Najmniej osób zadeklarowało, że chciałoby mieć czworo lub więcej potomstwa.

Wyniki dotyczące preferencji względem ilości dzieci, jaką respondenci deklarują, iż chcieliby posiadać w przyszłości, poddano analizie względem płci. Analiza ta ukazuje, że większość kobiet (42,9%) oraz mężczyzn (43,5%) chciałoby mieć w przyszłości dwoje dzieci. Zaskakujące może być to, że więcej kobiet (16,9%) niż mężczyzn (8,7%) zadeklarowało, że nie chce mieć dzieci oraz więcej mężczyzn (8,7%) niż kobiet (3,8%) chciałoby mieć czworo lub więcej dzieci w przyszłości. Więcej mężczyzn niż kobiet zadeklarowało, iż chce mieć jedno dziecko. 28,6% kobiet i 21,7% mężczyzn zaznaczyło, iż chce mieć troje dzieci w przyszłości.

Rysunek 7. Ilość dzieci, którą respondenci chcieliby mieć w przyszłości

Źródło: badania własne.

Uzyskane wyniki wskazują, że zdaniem respondentów najlepszym wiekiem na założenie rodziny jest 25–30 lat (71%). Znacznie mniej badanych wskazało wiek 31–35 lat. Tylko 6% badanych, uważa, że rodzinę najlepiej zakładać przed 25. rokiem życia. Najmniej badanych za odpowiedni czas na założenie rodziny uważa okres między 36. a 40. rokiem życia oraz wiek powyżej 40. roku życia.

Wnioski z badań

Według młodzieży akademickiej biorącej udział w badaniu najlepszy model rodziny to rodzina pełna oraz rodzina wielodzietna. Wyniki te pokazują, że znaczna część młodych ludzi uważa rodzinę z dzieckiem za najlepszą. Takie podejście pokazuje, że młodzi ludzie mimo zmieniających się standardów życia mają tradycyjnie podejście względem rodziny i może mieć to pozytywny wpływ na przyrost naturalny. Niepokojące może być to, iż 26% studentów uważa, że najlepsze byłoby małżeństwo bez dzieci.

Istotny też jest fakt, że znaczna większość chciałaby zawrzeć w przyszłości związek małżeński. Pokazuje to, że współcześni młodzi ludzie nadal poważnie podchodzą do zakładania rodziny, a małżeństwo jest dla nich istotną kwestią.

Młodzież akademicka zwykle wskazywała, że chciałaby posiadać dwoje lub troje dzieci. Wyniki te mogą być satysfakcjonujące, ponieważ wskazują na możliwy wzrost przyrostu naturalnego oraz utrzymanie się występowanie modelu rodziny 2+2.

Prawie połowa badanych uważa rozwody za dopuszczalne i odpowiednie w określonych przypadkach. Wyniki te mogą być rozczarowujące, ponieważ pokazują, iż zdecydowana większość studentów ma pozytywny stosunek do rozwodów. Takie podejście może wpłynąć w przyszłości na znacznie częstsze rozpady małżeństw i rodzin, a to może mieć negatywny wpływ zarówno na osoby, które decydują się na rozstanie, jak i ich potomstwo.

Badania pokazują, że współcześni młodzi ludzie są osobami tolerancyjnymi, ponieważ większość badanych akceptuje związki homoseksualne. Dzięki temu można przypuszczać, że w przyszłym społeczeństwie może występować mniej uprzedzeń wobec innych osób, a otaczający nas świat stanie się bardziej otwarty dla całego społeczeństwa. Dzięki wynikom badań można zauważyć, że mieszkańcy ośrodków wiejskich są prawie tak samo tolerancyjni względem związków homoseksualnych jak mieszkańcy miasta. Dzięki temu można przypuszczać, że warto wyzbyć się przekonania, iż osoby mieszkające na wsi są mniej tolerancyjne i bardziej przyzwyczajone do tradycyjnych form życia oraz funkcjonowania.

Z powodu braku pogłębionych analiz statystycznych mam świadomość, że aby mieć pewność, czy pomiędzy grupami respondentów zachodzą statystycznie istotne różnice, należałoby przeprowadzić test istotności różnic.

Bibliografia

- Adamski F. (2002). *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Badora S., Czeredrecka B. i Marzec D. (2001). *Rodzina i formy jej wspomagania*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Bereźnicka M. (2014). *Wychowanie dziecka we współczesnej rodzinie*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego.
- Błasiak A. (2010). Funkcje rodziny w zmieniającej się rzeczywistości. W: A. Błasiak i E. Dybowska (red.), *Wybrane zagadnienia pedagogiki rodziny* (s. 73–103). Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Kawula S., Brągiel J. i Janke A.W. (2009). *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Krzesińska-Żach B. (2007). *Pedagogika rodziny. Przewodnik do ćwiczeń*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie Trans Humana.
- Okoń W. (2001). *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Olearczyk T. (2008). *Sieroctwo i osamotnienie, Pedagogiczne problemy kryzysu współczesnej rodziny*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Pikuła N. (2010). Aktualna sytuacja i tendencja zmian w rodzinie XXI wieku. W: A. Błasiak i E. Dybowska (red.), *Wybrane zagadnienia pedagogiki rodziny* (s. 43–70). Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Wałęcka-Matyja K. (2009). Polimorficzny obraz struktury rodziny w świetle współczesnej literatury psychologicznej. *Univeristatis Lodzensis. Folia Psychologica*, 13, 29–40.
- Wicińska K. (2016). Małżeństwo a obowiązki rodzinne i zawodowe w kontekście zarządzania czasem. W: K. Pujer (red.), *Współczesna rodzina. Szanse – Zagrożenia – Kierunki zmian* (s. 79–95). Wrocław: Wydawnictwo Exante.